

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2017.02.15>

Łukasz SZYMAŃSKI

Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie

e-mail: lukasz.szymanski@ewspa.edu.pl

Mowa nienawiści w aspekcie społeczeństwa heterogenicznego

Streszczenie

W warunkach społeczeństwa tak homogenicznego, jak polskie szczególnie istotne wydaje się – w dobie globalizacji i turbulencji wywołanych działaniami wojennymi na stosunkowo nieodległych od Polski terenach – zagadnienie związane z funkcjonowaniem w kraju cudzoziemców. Grupa ta jest wyjątkowo niejednorodna ze względu na kraj ich pochodzenia, powody znalezienia się w Polsce oraz podstawę prawną pobytu. Jednocześnie wskazać należy wysoki stopień zróżnicowania polskich regionów, zarówno pod względem liczebności cudzoziemców, jak i sposobu ich traktowania przez Polaków zamieszkujących te regiony. Wydaje się, że ostatnie wydarzenia w sposób szczególny zasługują na analizę, zwłaszcza z punktu widzenia nieoficjalnego przyzwolenia na działalność daleko wykraczającą poza ramy nietolerancji, a nawet ksenofobii.

Słowa kluczowe: cudzoziemcy, mowa nienawiści, polityka, ksenofobia, ruchy narodowe.

Wstęp

W porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej skala imigracji w Polsce nie jest znacząca w sensie ilości cudzoziemców przebywających na terenie kraju. Według danych z połowy roku 2017, w Polsce przebywa ponad 300 tys. osób – mowa o tych, którzy posiadają zezwolenie na pobyt stały (ale dane te nie uwzględniają osób przebywających w Polsce na podstawie wiz, więc w rzeczywistości liczba ta może być większa)¹. Dodatkowo w zasadzie brak jest danych (z oczywistych względów) na temat osób przebywających na terenie Polski bez

¹ Za stronę: <https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/polska/typ/dokumenty/widok/mapa/rok/2017/?x=0.469&y=1.0702&level=1> [dostęp: 30.11.2017].

wymaganych dokumentów umożliwiających pobyt i na przykład wykonywanie pracy. Każdy z cudzoziemców mieszkających w Polsce funkcjonuje w sposób analogiczny do obywateli polskich – załatwia sprawy w urzędach, pracuje (legalnie bądź nielegalnie), miewa kontakty z policją, z organami pomocy społecznej, z urzędami skarbowymi, urzędami gminy, sądami, wyjeżdża poza terytorium Polski i wraca, załatwia codzienne sprawy swoje i swojej rodziny. Dziś z cudzoziemcami Polacy stykają się codziennie² (lub niemal codziennie). Celem niniejszego artykułu jest wskazanie katalogu najbardziej istotnych problemów wynikających z wydarzeń ostatnich dwóch lat w Polsce, których szczególnie widocznym wyrazem jest wzrost liczby przypadków tzw. mowy nienawiści. Tezą artykułu jest stwierdzenie, że brak zdecydowanych działań, podejmowanych przez przeznaczone do tego służby oraz organy władzy publicznej, eliminujących negatywne zjawiska wynikające z nietolerancji i ksenofobii (włączając w to mowę nienawiści) z życia społecznego powoduje ich eskalację.

1. Zasady prawa i powody migracji

Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę związaną z legalizacją pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach³, natomiast w stosunku do obywateli UE Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin⁴. Drugi z wymienionych aktów prawnych ma również zastosowanie do obywateli państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norwegii, Islandii, Liechtensteinu i Szwajcarii.

Zgodnie z art. 2 Ustawy o cudzoziemcach, cudzoziemcem jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego. Cudzoziemca będącego obywatelem dwóch lub więcej państw traktuje się jako obywatela tego państwa, którego dokument podróży stanowił podstawę wjazdu na terytorium RP. Cudzoziemiec może przekroczyć granicę oraz przebywać na terytorium Polski, jeżeli posiada ważny dokument podróży oraz wizę, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej (co dotyczy zwłaszcza cudzoziemców wjeżdżających do Polski w ramach ruchu bezwizowego oraz cudzoziemców posiadających zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, legitymujących się kartą pobytu)⁵.

² M. Łysienia, *Cudzoziemcy w Polsce. Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych*, Warszawa 2016, s. 8.

³ Dz.U. z 2013 r., poz. 1650.

⁴ Dz.U. z 2006 r., nr 144, poz. 1043 ze zm.

⁵ M. Gwiazda, D. Jachacz, J. Oleszkowicz, M. Maciąg, T. Sieniow (red.), *Prawa i obowiązki obywateli państw trzecich w Polsce. Informator*, Lublin 2010, s. 9.

Jeśli chodzi o rynek pracy, na polskim najliczniej występują dwie grupy cudzoziemców. Pierwszą z nich stanowią osoby o wysokich kwalifikacjach: właściciele lub pracownicy międzynarodowych spółek, inwestorzy czy specjaliści, tacy jak lekarze i informatycy. Migranci z tej grupy pochodzą przeważnie z państw Europy Zachodniej. Znacznie liczniejsza jest jednak grupa druga, do której zaliczyć należy migrantów wykształconych słabiej, którzy podejmują zatrudnienie w zawodach gorzej opłacanych, niecieszących się popularnością wśród rodzimych pracowników. Do grupy tej należą przede wszystkim cudzoziemcy z zachodniej granicy: Białorusini i Ukraińcy. Stanowią oni tanią siłę roboczą, zatrudniając się najczęściej w sektorze budowlanym, przy pracach sezonowych w ogrodnictwie i rolnictwie oraz jako pomoce domowe⁶. Liczną grupę stanowią wśród cudzoziemców również pochodzący z różnych krajów studenci, dla których polskie uczelnie są jednym z najczęstszych (zaraz po rosyjskich) wyborów – jak się ocenia, przede wszystkim dzięki atrakcyjnej ofercie edukacyjnej i skutecznej działalności marketingowej⁷. Agresje militarne na arenie międzynarodowej i działalność świata przestępczego spowodowały również pojawienie się w Polsce grupy uchodźców i innych osób poszukujących ochrony międzynarodowej.

Obecność cudzoziemców na terenie Polski (jak i każdego innego kraju cechującego się zachodnimi standardami) wymaga funkcjonowania przepisów, które gwarantują im ochronę. W Polsce podstawami prawnymi regulującymi zagadnienia ochrony cudzoziemców są:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku⁸,
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁹,
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁰,
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹¹.

Poza wymienionymi regulatorami mechanizmów ochrony, w Polsce funkcjonują również mechanizmy związane z polityką integracji cudzoziemców, rozumianą jako dodatkowe działania ukierunkowane na ułatwienie procesu integracji imigrantów cudzoziemców w społeczeństwie, jest realizowana w Polsce jedynie w odniesieniu do osób, którym przyznano status uchodźcy bądź też

⁶ M. Bieniecki, J. Frelak, *Praktyka funkcjonowania migrantów ekonomicznych w Polsce*, [w:] W. Klaus (red.), *Migranci na polskim rynku pracy. Rzeczywistość, problemy, wyzwania*, Warszawa 2007, s. 37.

⁷ A. Górny, I. Grabowska-Lusińska, M. Lesińska, M. Okólski, *Poland: becoming a country of sustained immigration*, „IDEA Working Papers” 2009, nr 10, s. 13.

⁸ Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.

⁹ Dz.U. z 2012 r., poz. 680.

¹⁰ Dz.U. z 2013 r., poz. 182.

¹¹ Dz.U. z 2013 r., poz. 135.

ochronę uzupełniającą. Działania te są prowadzone przez organy władzy publicznej oraz organizacje migranckie i pozarządowe, które coraz częściej angażują się w realizację projektów związanych z integracją cudzoziemców, uczestnicząc jednocześnie w debatach społecznych na ten temat. Należy jednak wskazać, że działania w zakresie integracji w Polsce znajdują się w początkowej fazie rozwoju. Niewielki odsetek cudzoziemców przebywających na stałe i napływających do kraju sprawił, że dotychczas nie były podejmowane inne kompleksowe działania na szczeblu rządowym, niż działania z zakresu integracji osób objętych ochroną międzynarodową¹².

2. Stosunek Polaków do cudzoziemców

Centrum Badania Opinii Społecznej od ponad dwudziestu lat bada stosunek Polaków do innych narodów, starając się określić, które z nich są na ogół darzone sympatią, a w stosunku do których przeważa wśród rodaków niechęć. Według danych z roku 2016, do najbardziej lubianych narodów należą: Czesi, Włosi, Słowacy i Anglicy. Sympatią darzy ich mniej więcej połowa Polaków (od 47% do 51% w zależności od narodowości). Niechęć natomiast we wspomnianych badaniach Polacy deklarowali najczęściej wobec Romów oraz Arabów (po 67% deklaracji niechęci). W porównaniu z rokiem 2015 pogorszyło się nastawienie Polaków do wielu nacji. Największe zmiany o tendencji negatywnej dotyczą stosunku do Romów, Turków, Greków, Ukraińców oraz Niemców. Nieco mniejsze, lecz także istotne statystycznie pogorszenie nastawienia, odnotowano w odniesieniu do Rumunów, Żydów, Bułgarów, Litwinów, Szwedów, Hiszpanów, Białorusinów, Włochów, Holendrów, Japończyków oraz Francuzów. Dodatkowo w ciągu ostatnich trzech lat (2013–2016) w istotny sposób pogorszyło się nastawienie Polaków do Serbów, a w ciągu czterech lat (2012–2016) – wobec Arabów¹³.

Dodatkowo, począwszy od maja 2015 roku regularnie badany jest stosunek Polaków do przyjmowania uchodźców z terenów objętych konfliktami zbrojnymi, w tym szczególnie osób pochodzących z krajów Bliskiego Wschodu i Afryki. Od sierpnia 2015 roku Polacy pytani są także o opinię na temat udzielania schronienia uchodźcom napływającym do Polski w związku z walkami na wschodnich krańcach Ukrainy. Ogólny stosunek do przyjmowania uchodźców w grudniu 2016 roku utrzymywał się na poziomie podobnym do notowanego w poprzednich badaniach. Ponad połowa badanych (52%) wyraża sprzeciw wobec ich przyjmowania. Ogólne poparcie dla przyjmowania uchodźców spadło w związku z zamachami z listopada 2015 roku i od tego czasu pozostaje wła-

¹² A. Ziembicka-Dzido, *Regulacje prawne dotyczące imigrantów w Polsce – de lege ferenda*, www.bck.lbl.pl/znaczkki/projekty/roznimysiepieknie/polska/.../wyklad_6.pdf [dostęp: 30.11.2017].

¹³ Komunikat z badań, CBOS, nr 53/2016.

ściwie niezmiennie. Podobną dynamiką cechuje się stosunek do relokacji imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, przybywających przede wszystkim do krajów położonych przy południowych granicach Unii Europejskiej. Zdecydowanie bardziej przychylnie nastawienie do uchodźców z Ukrainy utrzymuje się na podobnym poziomie od rozpoczęcia wspomnianych badań. Zarówno w przypadku pytania o ogólną postawę wobec uchodźców, jak i w konkretnych kwestiach dotyczących stosunku do przybyszów z państw Bliskiego Wschodu i Afryki oraz Ukrainy odpowiedzi badanych są podobnie zróżnicowane. Zależą od wieku, wielkości miejscowości zamieszkania, poziomu wykształcenia, dochodów *per capita* w gospodarstwie domowym oraz poglądów politycznych. Można także zauważyć istotne rozbieżności regionalne, które jednak nie dają się wpisać w standardowy podział na Polskę wschodnią i zachodnią¹⁴. Generalnym wnioskiem z tych badań jest stwierdzenie, że im bardziej na wschód, im mniejsze miejsce zamieszkania, im niższy poziom wykształcenia, im niższy poziom dochodów i im bardziej prawicowe poglądy, tym niechęć we wspomnianym zakresie jest większa.

3. Mowa nienawiści

Badania na temat mowy nienawiści prowadzone są najczęściej przez organizacje pozarządowe (np. Fundacja Batorego), a nasilenie ich spowodowane jest licznymi w Polsce przypadkami (nagłaśnianymi skutecznie przez media) stosowania wobec cudzoziemców nie tylko ataków słownych, ale i fizycznych. Pod koniec lutego 2017 roku przedstawiono wyniki najnowszego badania dotyczącego mowy nienawiści w polskiej przestrzeni społecznej. W ramach badania sprawdzono między innymi, jakimi wyrażeniami posługują się wyborcy konkretnych partii politycznych. Powodem podjęcia wspomnianych badań była, co podkreślały inicjatywy antyrasistowskie, sytuacja narastania w ostatnich latach przypadków ksenofobii w Polsce. Wspomnieć należy także o wzroście przestępstw na tle rasistowskim¹⁵.

Gdyby definiować pojęcie „mowy nienawiści”, odnieść należałoby się po pierwsze do definicji proponowanych w publikacjach i badaniach – definicja ta określa to pojęcie jako jeden z przejawów bardziej złożonych zjawisk, takich jak: nietolerancja, dyskryminacja, rasizm czy ksenofobia; jedno z przestępstw z nienawiści lub wstęp do nich, ich zapowiedź oraz nawoływanie do nienawiści, groźby czy obelgi o motywacji rasistowskiej lub ksenofobicznej, język nienawiści, dyskurs dyskryminacyjny. Czasem mowę nienawiści sytuuje się bliżej stereotypów i uprzedzeń, a czasem bliżej działań, w których wyraźny jest akt na-

¹⁴ Komunikat z badań, CBOS, nr 1/2017.

¹⁵ *Mowa nienawiści w Polsce. Kto jej używa?*, <http://www.parlamentarny.pl/spoleczenstwo/mowa-nienawisci-w-polsce-kto-jej-uzywa,21255.html> [dostęp: 30.11.2017].

woływania do nienawiści, istotne są intencje sprawcy¹⁶. Według prawodawstwa Unii Europejskiej, mową nienawiści jest natomiast publiczne nawoływanie do przemocy lub nienawiści skierowanej przeciwko grupie osób, którą definiuje się według rasy, koloru skóry, pochodzenia, wyznawanej religii lub światopoglądu, albo przynależności narodowej lub etnicznej, lub przeciwko członkowi takiej grupy; publiczne rozpowszechnianie lub rozprowadzanie tekstów, obrazów lub innych materiałów zawierających treści rasistowskie i ksenofobiczne; publiczne aprobowanie, negowanie lub rażące pomniejszanie zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości oraz zbrodni wojennych w rozumieniu art. 6, 7 i 8 statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, oraz zbrodni określonych w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, jeśli czyny takie mogą podburzać do przemocy lub wzbudzać nienawiść skierowaną przeciwko takiej grupie lub jej członkom¹⁷. Podobnie do kwestii definiowania omawianego zjawiska podchodzi Rada Europy i polskie prawodawstwo (choć w dużo bardziej oszczędnej formie).

Wspomniane na początku tej części artykułu badanie wskazuje, że mowę nienawiści często stosują osoby młode. W badaniu pojawiły się wyniki, które sugerują, że 64% osób w wieku poniżej 20 lat mówi tym językiem. Odsetek spada po 40 roku życia: osoby w wieku 20 lat – 54%, 30 lat – 56%, 40 – 43%, 50 – 41%, 60 – 35% i osoby po 70 roku życia – 22%. Badanie to wskazało również, że osoby które stosują mowę nienawiści, raczej sytuują się po prawej stronie sceny politycznej, choć nie jest to bezwzględna regułą (do pewnego stopnia wynik ten potwierdza wcześniej przytoczony komunikat z badań CBOS). Poparcie dla konkretnych frakcji politycznych sugeruje, że najczęściej mową nienawiści posługują się wyborcy Kukiz'15, a najrzadziej wyborcy PSL (różnica wyniosła aż 26%). Wedle badania, stosowaniu mowy nienawiści sprzyja agresja werbalna i niska samoocena posługujących się tym typem wypowiedzi¹⁸.

Określenie zmian, jakie w omawianym zakresie zaszły w Polsce w ciągu ostatnich dwóch–trzech lat, wymaga odniesienia się do zmian, jakie zaszły na polskiej scenie politycznej (w roku 2015 odbyły się bowiem wybory prezydenckie i parlamentarne, a w kampaniach wyborczych pojawiały się elementy związane z zagrożeniami wynikającymi z imigracji, wzbudzaniem lęków przed uchodźcami czy wyznawcami islamu, odwołaniami do resentymentów antysemitycznych i antyukraińskich). Jednocześnie w tym samym czasie Unia Europejska stanęła przed jednym z najpoważniejszych wyzwań ostatnich lat – mowa oczywiście o kryzysie migracyjnym, który w Polsce stał się kanwą debaty politycznej, mimo że problemy tego typu nie były w Polsce wyraźnie widoczne. Najważniejsze wyniki *Raportu z badania przemocy werbalnej wobec grup mniejszościowych z 2017 roku* wskazały, że w 2016 roku najczęstszym obiektem

¹⁶ Za stronę: <http://www.mowanienawisci.info/post/570/> [dostęp: 30.11.2017].

¹⁷ Za stronę: <http://www.mowanienawisci.info/post/unia-europejska/> [dostęp: 30.11.2017].

¹⁸ *Mowa nienawiści w Polsce...*

mowy nienawiści w Polsce byli uchodźcy i geje. Badani deklarowali stosunkowo częsty kontakt z mową nienawiści skierowaną przeciw wyznawcom islamu, Romom i osobom czarnoskórym. Z mową nienawiści Polacy stykali się głównie w Internecie (w szczególności młodzież), w telewizji (najczęściej dorośli) oraz w codziennych rozmowach i na ulicy. W latach 2014–2016 w sposób istotny wzrósł odsetek osób mających do czynienia z mową nienawiści w mediach i sytuacjach codziennych. Należy również wskazać, że w mediach tradycyjnych (radio, telewizja, prasa) mowa nienawiści pojawiała się w badanym okresie częściej niż przed dwoma laty. O ile w 2014 roku co piąty dorosły Polak deklarował, że w telewizji słyszał drastyczne wypowiedzi antymuzułmańskie czy antyukraińskie, o tyle w okresie przeprowadzenia badania prawie połowa Polaków przyznaje, że słyszała w telewizji obraźliwe słowa pod adresem wyznawców islamu, a co czwarty Polak słyszał w telewizji mowę nienawiści skierowaną przeciw Ukraińcom. Bardzo wyraźny wzrost kontaktu z islamofobiczną mową nienawiści dał się zaobserwować również w wypadku prasy: podwoiła się w badanym okresie (w porównaniu z dwoma wcześniejszymi latami) liczba młodych i dorosłych Polaków, którzy w gazetach spotykają się z obrażaniem muzułmanów. O ile w roku 2014 około połowa młodych Polaków spotykała się z antysemitką, antymuzułmańską czy antyukraińską mową nienawiści, o tyle dziś 75% młodzieży deklarowało, że widziało w Internecie wypowiedzi antysemitkie, 80% – islamofobiczne, a 71% – antyukraińskie. W ciągu dwóch lat doszło do sytuacji, w której zdecydowana większość młodych ludzi jest zanurzona w rzeczywistości pełnej nienawistnych wypowiedzi pod adresem mniejszości, co oznacza, że właśnie Internet wskazać należy jako główne źródło tego typu wypowiedzi. Wreszcie, we wspomnianym raporcie wskazuje się, że stosunek do konkretnych grup mniejszościowych jest również uwarunkowany kulturowo, ukształtowany przez interakcje z innymi ludźmi, z tekstami kultury, mediami. Zbudowany przez kulturę obraz pewnych grup mniejszościowych może zachęcać (lub zniechęcać) do stosowania mowy nienawiści. Ponadto wykazano, że największe znaczenie ma tzw. emocja pogardy¹⁹.

Pogarda jest emocją związaną z brakiem szacunku i z postrzeganiem innych jako bezwartościowych i niekompetentnych. Odczuwanie pogardy wobec innej osoby lub grupy społecznej prowadzi do zaniku współczucia, poczucia winy czy wstydu, uruchamia za to gniew i wstręt. Przypuszczalnie to właśnie reakcje emocjonalne bliskie pogardzie (gniew i wstręt zamiast współczucia), związane z kulturowym obrazem określonych grup społecznych, prowadzą do stosowania mowy nienawiści²⁰.

¹⁹ M. Winiewski, K. Hansen, M. Bilewicz, W. Soral, A. Świdorska, D. Bulska, *Mowa nienawiści, mowa pogardy. Raport z badania przemocy werbalnej wobec grup mniejszościowych*, Warszawa 2017, s. 3–9.

²⁰ Ibidem, s. 149.

Podsumowanie

Wydarzenia mające miejsce przy okazji ostatnich obchodów Święta Niepodległości w Warszawie w sposób jednoznaczny potwierdzają negatywne zjawiska zdiagnozowane w cytowanych powyżej badaniach. Wydaje się, że potwierdzić można również wysuniętą na początku artykułu hipotezę stwierdzającą, że to jednoznaczne działania organów państwowych i skuteczny sprzeciw wobec mowy nienawiści są jedynymi rozwiązaniami omawianego problemu. W warunkach polskich sytuacja ta jednak w sposób istotny się komplikuje ze względu na fakt, że zaplecze w postaci tzw. ruchów narodowych dla aktualnie rządzącej ekipy politycznej stanowi wartościowy (o dziwo) elektorat i jedną z grup docelowych, co oznacza (jak było widać w doniesieniach medialnych) niejako odwrócenie balansu w przypadku konieczności ukarania ewentualnych sprawców czynów z mową nienawiści związanych.

Bibliografia

Literatura

- Bieniecki M., Frelak J., *Praktyka funkcjonowania migrantów ekonomicznych w Polsce*, [w:] W. Klaus (red.), *Migranci na polskim rynku pracy. Rzeczywistość, problemy, wyzwania*, Warszawa 2007.
- Górny A., Grabowska-Lusińska I., Lesińska M., Okólski M., *Poland: becoming a country of sustained immigration*, „IDEA Working Papers” 2009, nr 10.
- Gwiazda M., Jachacz D., Oleszkowicz J., Maciąg M., Sieniow T. (red.), *Prawa i obowiązki obywateli państw trzecich w Polsce. Informator*, Lublin 2010.
- Łysienia M., *Cudzoziemcy w Polsce. Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych*, Warszawa 2016.
- Winiewski M., Hansen K., Bilewicz M., Soral W., Świdorska A., Bulska D., *Mowa nienawiści, mowa pogardy. Raport z badania przemocy werbalnej wobec grup mniejszościowych*, Warszawa 2017.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997, nr 78, poz. 483 ze zm).
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2013, poz. 1650).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013, poz. 182).
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012, poz. 680).
- Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw człon-

kowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. z 2006, nr 144, poz. 1043 ze zm.).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2013, poz. 135).

Inne

Komunikat z badań, CBOS, nr 1/2017.

Komunikat z badań, CBOS, nr 53/2016.

Źródła internetowe

<http://www.mowanienawisci.info/post/570/> [dostęp: 30.11.2017].

<http://www.mowanienawisci.info/post/unia-europejska/> [dostęp: 30.11.2017].

<https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/polska/typ/dokumenty/widok/mapa/rok/2017/?x=0.469&y=1.0702&level=1> [dostęp: 30.11.2017].

Mowa nienawiści w Polsce. Kto jej używa?, <http://www.parlamentarny.pl/spoleczenstwo/mowa-nienawisci-w-polsce-kto-jej-uzywa,21255.html> [dostęp: 30.11.2017].

Ziembicka-Dzido A., *Regulacje prawne dotyczące imigrantów w Polsce – de lege ferenda*, www.bck.lbl.pl/znaczk/projekty/roznimysiepieknie/polska/.../wyklad_6.pdf [dostęp: 30.11.2017].

Speech of hate in the aspect of the heterogeneous society

Summary

In the conditions of a society as homogeneous as Polish, it seems particularly important in the era of globalization and turbulence caused by military actions on the areas relatively close to Poland, related to the functioning of foreigners in the country. This group is extremely heterogeneous due to their country of origin, reasons for finding themselves in Poland and the legal basis for their stay. At the same time, a high degree of diversification of Polish regions should indicate, both in terms of the number of foreigners and how they are treated by Poles living there. It seems that the recent events deserve particular analysis, especially from the point of view of unofficial consent to activities far beyond the limits of intolerance and even xenophobia.

Keywords: foreigners, hate speech, politics, xenophobia, national movements.